

Yannick võtab seisukoha

Raphaël Quenard: „Mulle meeldib kõik, mis on ootamatu ja üllatav. Kui keegi kavatseb etendust saboteerima hakata, oleks see nagu õnnistus.“

TRISTAN PRIIMÄGI

Võib ainult arvata, milline energia peab olema näitlejal, et temast saaks prantsuse filmikunsti ühe sürrealistlikuma ja vabama vooluga looja Quentin Dupieux' stampnäitleja. Raphaël Quenard, kes ongi hetkel kinos tuntud kui härra Yannick Dupieux' filmis „Yannick“ (2023), on oma hea absurditunnetuse ning koomika valdamisega end vaikselt surunud tänapäeva prantsuse näitlejate paremikku ning „Yannickis“ on ta saanud peaosas võimaluse tõeliselt särada mehena, kes on tulnud vaatama kehva teatrietendust, aga ei kavatsegi sellega leppida ning hakkab ise sündmustikku lavastama.

Quenard lausa pakatab intervjuul ideedest ning kui paljud tema ametivennad püüavad kildhaaval laduda väarikat kuvandit, siis Quenardi mõte hüppab seinast seina ringi nagu kummipall ja haarab jutuliine lennult. Omaette etendus on ka intervjuu ise, sest ta räägib küll inglise keeles, aga tõelise prantslasena jääb tal aeg-ajalt sõnavarast puudu ning tekkinud mõtteauke üritab ta täita liikumise ja miimikaga, mis on juba isenesest vaatamist väärt.

Te olete teinud koos Quentin Dupieux'ga juba mitu filmi. Kuidas on temaga töötada?

Ma ütleks, et ta on nagu väike poiss, kes tunneb rõõmu jõululingiks saadud mänguasjadega mängimisest. Temast kiirgab tõeliselt head energiat ja seda kinnitab ilmselt kogu võttemeeskond. Talle meeldib väga näitlejatega mängida ja hüpata platsil ühelt tegevuselt teisele – kadreering, valgus, kirjutamine, monteerimine. Ta on täiesti autonoomne ja tal poleks häda korral üldse kedagi teist juurde tarvis. Ja kui talle anda kätte autorehv, siis teeb ta sellest filmi! Ta on nagu käsitööline, kes teeb ise mööblit.

Noh, näitlejaid on tal ikkagi vaja ...

Jah, näitlejaid on tal endiselt vaja! Ja kuigi seda peaks ta ise üle kinnitama, aga minu meelest on tal oma perioodid. Tal oli periood, mil domineerisid mitmesugused olendid, absurd, fantaasiavoog, aga nüüd keskendub ta rohkem dialoogile ja olukordadele. Nüüd otsiks ta nagu kõige puhtamat filmikunsti vormi.

Sest et „Yannick“ on ju tema kohta üllatavalt realistlik. Ja kas te mitte ei võtnud seda ka kronoloogiliselt üles? „Yannick“ on nagu Blier (filmilavastaja Bertrand Blier – toim). Blier/Dupieux. Üles võtsime filmi kuue päeva jooksul, nii et väga kiires tempos. Platsil oli kaks

kaamerat ja Dupieux soovis misanstseenid hoida peaaegu kliiniliselt puhtad ja külmad. Ta otsis midagi puhast ja lihtsat, mitte mingit trallallaa-folkloori. Meil olid stseenid ette planeeritud ja võtsime need 15minutiste tükkidena ühekorraga üles. Muidu kinos ikka arvestatakse aega sekundites või ühe minuti kaupa. Me lasime end võtte ajal keskmisest märksa enam olukorrast kaasa viia ja arendada koos teiste koomikutega stseeni käigupealt, mis pakkus suurt naudingut.

Ja me nautisime ka seda, et mitte kogu publik ei olnud ette teavitatud, mis teatris juhtuma hakkab. Kõik justkui avastasid käigult seda filmi, mis nende silme all tegelikkuseks sai.

Nii et nad olid reageerinud kutsele tulla filmivõttele ega teadnud midagi ette?

Jah, viiskümmend inimest saalis, pluss neli näitlejat ja teatrikülastajaid ei hoiatud üldse.

Nii et seda, et te järsku püsti tõusete, ei osanud keegi aimata?

Ei osanud. Kahest kaamerast üks võttis kogu aeg teatrikülastajaid ja seepärast ongi filmis näha täiesti siiraid reaktsioone.

Kui palju näitlejatel improviseerimiseks ruumi oli?

Ega olnudki.

Kõik oli käsikirjas paika pandud?

Tõele au andes, mina armastan improviseerimist, aga Quentin Dupieux' filmide puhul on nii, et improvisatsioon viib filmi välja tema loomingu üldisest tonaalsusest, tekitab dissonantsi. Kõik repliigid on paigas, minu arvates on ta tõeline dialoogide kirjutamise geenius. Kõik dialoogid on kohe suupärased ja neid pole enam vaja kohendada. Isegi sellised asjad nagu (äh, ohkab ja teeb muid häälsusi – T. P.) on käsikirjas sees. Muidugi võib vajaduse korral mõne tunde ka endast välja lasta ja võib-olla jääb see filmi sisse, aga dialoog on üldiselt väga ökonoomne ja täpne. Selline on temaga töötamise viis.

Kas te teete teatrit ka?

Ma osalesin kahes lavastuses, aga ... need võtavad liiga kaua aega. Mulle pakuti siin just üht, mille proovid oleksid 2024.,

Tõele au andes, mina armastan improviseerimist, aga Quentin Dupieux' filmide puhul on nii, et improvisatsioon viib filmi välja tema loomingu üldisest tonaalsusest, tekitab dissonantsi.

Prantsusmaa ringreis 2025. ja rahvusvaheline 2026. aastal. Kolm aastat. Kui palju saab selle ajaga filme teha!

Filmide peal saab kogu aeg töötada erinevate inimestega, ma oleksin nõus tegema mingi ühekuise teatriasja, mis mõjuks nagu obadus.

Kas te näitlejana olete teatrisaalis midagi samasugust kogenud nagu „Yannickis“?

Ei ole. Aga siiralt, ja nüüd ma räägin puhast tõtt, ma vaimustuksin täiega. Mulle meeldib kõik, mis on ootamatu või üllatav. Kui keegi kavatseb etendust saboteerima hakata, oleks see nagu õnnistus. Kõik ettekavatsematu on kuldaväärt.

Eestis on meil olnud tänavu paar naljakat skandaali inimestega, kes ei oska enam teatris käituda – filmivad, söövad ja lobisevad etenduse ajal. Kord tuli isegi lavastaja lavale rahvast manitsema. Teil Prantsusmaal vist selliseid muresid pole?

On ikka! Meil on Quentiniga kombeks saata teineteisele artikleid samal teemal, kui kumbki meist midagi on märganud. Mõnikord on Pariisis tulnud isegi ette seda, et keegi on etenduse ajal matkinud Yannicki ja lugenud avamonoloog: „Hei, mu nimi on Yannick, vabandust, et teid segan“ jne. On tüüpe, kes teavad seda peast ja astuvad etendustel ise üles.

Teatris? Päriselt? Nagu performance?

Teatris. Päriselt. Nagu *performance*.

Ja linastustel või kohtades, kus Quentin ise on kohal, püütakse seda ikka ja jälle teha. Tõsiasi on see, et Yannick ei ole mingi särav intellektuaal, ta on lihtne, aga temas on see külg peidus kuni hetkeni, kui tal tuleb välja pakkuda vastupidine variant etendusest, et vastanduda sellele, mis talle tüki juures ei meeldinud. Nii läheb ta oma protestiga kuni loominguni välja, aga temas on ka otsusekindlust pärast tunnipikkust kannatamist sekkuda, püüda olukorda parandada ja midagi välja pakkuda.

Ütlesite, et Yannick on lihtne mees, ja „Yannickut“ võib ju ka mõista kui lihtsa mehe triumfi pretensioonika võltsintellektuaalsuse üle.

Täpselt nii. Quentin ütles tema kohta

médiocre brillon – säravalt keskpärane inimene. Ja ma imetlen, et tema loodu on nii puhas ja autentne. See pole n-ö teatritööstuse osa, aga ta pakub end välja niisuguse naiivsuse ja avameelsusega, et see puudutab publiku südant ja hinge.

Just seepärast, et Yannick on otsekohene, ilma filtrita. Ta pakub enese välja, tabab rahva tunnetuslikku koodi ja selle aususe eest saavad talle lõpuks osaks etteheited. Kahjuks.

Muide, on ka plaan teha film, kus kohtuksid Yannick ja üks teine tegelaskuju Quentinini filmograafiast.

Kes?

Ma ei saa öelda, aga võib-olla saame näha.

Kas siis saame?

Võimalik! See on praegu lihtsalt üks mõte – ühtaegu tõsine, rahvalik ja tõesti selline, et tõmbad ninaga ja tunned juba hea filmi lõhna.

Teil on vist olnud ka selline kampaania, et kõik Yannicki-nimelised võisid end üles anda ja ...

Jah, kui passis on eesnimena kirjas Yannick, siis saadi kinopilet tasuta. Kas Eestis on palju Yannicki-nimelisi?

Ei ühtki.

Sellisel juhul võib ju mugandada teiseks nimeks!

Näiteks Jaan.

Jaan. Ja pärast on kasum null, sest kõigi nimi on Jaan.

Kas teil oli Yannickidele mingi eraldi linastus või kas filmi-Yannick kohustus ka päriselu-Yannickidega?

Paljudega. Mulle tulevad kogu aeg Yannickid ligi ja tahavad minuga filmi arutada. Me mõtlesime alguses ka turundusele, et kõigepealt saavad kinos ühe nädala filmi vaadata ainult Yannickid. Tahtsime keeleuundusena sisse anda tegusõna *yannick*, mis tähendab etenduse või mõne muu ürituse katkestamist omapoolsete parandusettepanekutega. Tahtsime pöörduda instantside poole, kes otsustavad uudissõnade vastuvõtmise üle ja ma tahtsin teha video mõne keeleteadlasega, kus ta kinnitaks, et *yannick* on prantsuse keelde ametlikult vastu võetud. Me siiski ei teinud seda, aga see oleks olnud suurepärane promo.

„Yannicki“ produtsent on nagu turundusmasin. Talle võib pakkuda iga-suguseid hulle ideid ja ta kuulab need kõik ära.

Raphaël Quenard mängib „Yannickis“ meest, kes on tulnud vaatama kehva teatrietendust, aga ei kavatsegi sellega leppida, tõuseb püsti ning hakkab ise sündmustikku lavastama.

Kaader filmist „Yannick“

Kus „Yannick“ üles võeti? Paistis väga stiilne koht.

Pariisis. See on Théâtre Déjazet.

Ohoh, see on ju väga vana teater.

Pariisi vanim teater.² Sellel oli minu mäletamist mööda Teises maailmasõjas eriline osa. Seal varjati juute, mul pole lugu täpselt mees, aga sellel majal on palju rääkida.

Kas see vastuolu auväärsse vana teatri ja lavalt etendatava rämpssisu vahel oli tahtlik?

Ma ei tea, kas oli või ei olnud. Huvitav oleks seda Quentinilt küsida. Mõte oli küll, et etendus peab toimuma traditsioonilises Itaalia teatris.³ Meil oli vaja teatrit, mille saaksime võttepäevadeks täiesti enda käsutusse. Tahtsime filmida teatriaasta alguses ja tuli arvestada paljude parameetritega, et need sobituksid meie vajadustega, nii et ma ei oska öelda, kui teadlik see teatrivalik oli.

Mis oli võtete ajal teile meeldejäädvalt keeruline, eriline, ootamatu?

Tuleb tunnistada, et kronoloogiline filmimine valmistas meile koomikutele suurt rõõmu. Nagu ka see, et stseenid on pikad. Ja on tõeline õnn mängida koos selliste tegelastega nagu Pio Marmaï, Blanche Gardin ja Sébastien Chassagne. Nad on poeedid. Kas te teate neid?

Tean muidugi, aga filmidest.

Aga pole kohtunud? Nad on nagu taevakingitus. Mina igatahes soovitan nendega igal võimalusel kohtuda. (Paus. Rollid vahetuvad.)

Kui suur on Eestis ühe filmi hea publikuarv?

50 000?

Ohoo, 50 000 on suur edu?

See on väga hea tulemus, meil on väike riik.

Kui palju elanikke?

1,3 miljonit. Kogu riigis.

Kogu riik? Ahaa, see on siis nagu linn. Nagu Lyon.

Hiinas oli võimatu seda selgitada.

(Naerab.) Aga mis on kõige populaarsem film ja kui palju on olnud vaatajaid?

Mm... Pakun, et äkki 250 000?

Ja mis film?

Meil oli üks populaarne sõjafilm pealkirjaga „Nimed marmortahvlil“. Ehk see?⁴

Komöödia või draama?

Rahvuslik draama.

Ahaa, Prantsusmaal oli komöödia „Suur jalutuskäik“⁵ Louis de Funesiga, mis sai peaaegu 20 miljonit vaatajat.⁶ Kas oled seda näinud?

Olen seda väiksena näinud vähemalt viis korda.

See on suurepärane film, või mis?! Täiuslik film.

Kuidas „Yannickil“ on kinodes läinud?

Film tuli välja aasta tagasi ja on nüüd uuesti igasuguste aastakokkuvõtete

käigus siin-seal kinodes välja toodud, me loodame, et tuleb 500 000 täis. Natuke on puudu.⁷

Mida elu teile järgmiseks toob?

Üks film Quentiniga⁸ ja veel üks Gilles Lelouche'i film.⁹

¹ Dupieux' mängufilmi „Kumm“ („Rubber“, 2010) peaosas on mõrvarlik autorehv nimega Robert.

² Üks vanemaid, avatud 1851.

³ Théâtre à l'italienne – teatrihoone arhitektuuriline lahendus, mida muu hulgas iseloomustavad katus pea kohal, selge eristus lava ja publiku vahel, kindla kujuga teatrisaal ja ees seisvate eraldi loožide asendamine röödudega.

⁴ Täiesti mööda, parim tulemus on küll 268 778,

aga see kuulub „Tõele ja õigusele“, „Nimed marmortahvlil“ kogus 168 743 vaatajat.

⁵ „La grande vadrouille“, Gérard Oury, 1966.

⁶ 172 miljonit ja praegu prantsuse kohalike filmide edetabelis 3. kohal.

⁷ Lõpuks jäi siiski 445 000, aga selle tulemusega on „Yannick“ kindlalt Quentin Dupieux' kõige populaarsem film.

⁸ Ilmselt siis intervjuu ajal veel ilmunuta „Teine vaatus“ („Le deuxième acte“, Quentin Dupieux, 2024), Cannes'i tänavune avafilm.

⁹ Samuti Cannes'is esilinastunud „Tusuvad südamed“ („L'amour ouf“, Gilles Lelouche, 2024).